

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ
Η ΕΛΛΑΔΑ ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ
ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2017

Επιμέλεια, Πρόλογος: Μ. Δ. Χρυσομάλλης
Αναπληρωτής Καθηγητής Νομικής Σχολής, ΔΠΘ

Προλογικό σημείωμα

Στις σελίδες που ακολουθούν προσεγγίζουμε την παρουσία της Ελλάδας ενώπιον των δικαστικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης¹ κατά το άρθρο 19 ΣΕΕ το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελείται από το Δικαστήριο, το Γενικό Δικαστήριο και τα Ειδικευμένα Δικαστήρια κατά το έτος 2017. Πρόκειται για μία καταγραφή των αποφάσεων των παραπάνω Δικαστηρίων με ελληνικό ενδιαφέρον, ταξινομημένων κατά θεματική ενότητα και όχι κατά την ημερομηνία έκδοσης ή το είδος διαδικασίας / προσφυγής. Τέτοιες θεωρούμε, κυρίως, τις αποφάσεις επί προσφυγών για παράβαση που ασκήθηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας, τις αποφάσεις επί προσφυγών ακυρώσεως, κατά παραλείψεων και αποζημιώσεως που ασκήθηκαν από την ελληνική Κυβέρνηση ή από Έλληνες (φυσικά ή νομικά πρόσωπα) κατά των κοινοτικών οργάνων, τις προδικαστικές παραπομπές στο ΔΕΕ εκ μέρους ελληνικών δικαστηρίων και, ενδεχομένως, τις παραπομπές στο Δικαστήριο εκ μέρους δικαστηρίων άλλων Κρατών-μελών, στις οποίες εμπλέκεται Έλληνας ως διάδικος στην κύρια δίκη και, τέλος, τις αποφάσεις του Δικαστηρίου (ΔΕΕ) επί αναιρέσεων κατά των αποφάσεων του Γενικού Δικαστηρίου (ΓΔΕΕ).

Παρακάτω καταγράφονται μόνο οι οριστικές αποφάσεις του ΔΕΕ ή του ΓΔΕΕ και όχι οι εισαχθείσες υποθέσεις κατά την περίοδο αναφοράς ή οι υποθέσεις επί των οποίων δεν έχει εκδοθεί οριστική απόφαση αλλά βρίσκονται σε προχωρημένο στάδιο (π.χ. έχουν δημοσιευθεί οι προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα). Εξάλλου, έχουν παραληφθεί μόνο οι υπαλληλικές προσφυγές Ελλήνων κοινοτικών υπαλλήλων κατά των κοινοτικών Οργάνων στα οποία απασχολούνται, στο βαθμό

---

¹Κατά το άρθρο 19 ΣΕΕ το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελείται από το Δικαστήριο, το Γενικό Δικαστήριο και τα Ειδικευμένα Δικαστήρια

που αυτές παρουσιάζουν μόνο προσωπικό ενδιαφέρον και θα επιβάρυναν αδικαιολόγητα την παρουσίαση. Η αναφορά παρακάτω περιορίζεται στον τίτλο της απόφασης (Δικαστήριο, αριθμός απόφασης, διάδικοι, ημερομηνία εκδόσεως), στη συνοπτική περίληψη καθώς και το διατακτικό της ενώ δεν περιλαμβάνει άλλα μέρη και, κυρίως, το σκεπτικό της απόφασης. Οι ενδιαφερόμενοι, πάντως, μπορούν να χρησιμοποιήσουν τη διαδικτυακή πύλη του ΔΕΕ (<http://curia.eu.int>) για να αντλήσουν το σύνολο των στοιχείων μίας αποφάσεως.

Από τη μελέτη των ελληνικού ενδιαφέροντος αποφάσεων των Δικαστηρίων της ΕΕ παρατηρούμε τα εξής:

1. Κατά την περίοδο αναφοράς (2017) καταγράφηκαν είκοσι μια (21) αποφάσεις με ελληνικό ενδιαφέρον, σύμφωνα με τα κριτήρια που τέθηκαν παραπάνω. Ο αριθμός αυτός είναι αυξημένος σε σύγκριση με προηγούμενα έτη (μόλις 11 αποφάσεις το 2011 και το 2013, 13 το 2012 και 17 το 2016), χωρίς, ωστόσο, να προσεγγίζει τον ως ένα βαθμό υπερβολικό αριθμό των σαράντα (40) αποφάσεων με ελληνικό ενδιαφέρον για το 2014. Όπως είχαμε παρατηρήσει ο αριθμός αυτός ήταν ιδιαίτερα υψηλός και οφείλονταν στο μεγάλο αριθμό αποφάσεων στενά ιδιωτικού ενδιαφέροντος (δημόσιες συμβάσεις, σήμα). Ωστόσο, και ο αριθμός των αποφάσεων γενικότερου ή εθνικού ενδιαφέροντος (21) είναι αρκετά αυξημένος και οφείλεται σε αποφάσεις επί υποθέσεων κρατικών ενισχύσεων, που παρουσιάζουν μια τάση ανόδου τα τελευταία έτη ενώ και οι αποφάσεις επί προσφυγών για παράβαση, που είναι ελαφρώς αυξημένες την περίοδο αναφοράς, και ήρθαν να υπερκαλύψουν τον σταθερά μειωμένο αριθμό προδικαστικών παραπομπών εκ μέρους των ελληνικών δικαστηρίων.

2. Το 2017 παρουσιάζεται η ίδια βελτιωμένη εικόνα της χώρας μας σε ότι αφορά τις παραβιάσεις της ενωσιακής νομοθεσίας, που παρατηρείται από το 2010 και μετά. Έτσι, από τον εξαιρετικά υψηλό αριθμό των είκοσι δύο (22) αποφάσεων του Δικαστηρίου, που εκδόθηκαν το 2009, με τις οποίες αναγνωρίστηκε στο πλαίσιο της διαδικασίας του άρθρου 258 ΣΛΕΕ (προσφυγή κατά Κράτους-μέλους) η παραβίαση των υποχρεώσεων εκ μέρους της Ελληνικής Δημοκρατίας, καταγράφονται πέντε (5)

καταδικαστικές αποφάσεις κατά την περίοδο αναφοράς². Ο αριθμός αυτός σταθερά κινείται στο μέσο όρο του αριθμού των καταδικαστικών αποφάσεων ανά Κράτος-μέλος στην Ένωση των 28, που είναι περίπου πέντε (5) ή και λίγο παρακάτω κάποιες χρονιές. Οι λόγοι αυτής της βελτίωσης έχουν εκτεθεί διεξοδικά στο αντίστοιχο σημείωμά μας για το 2014, οπότε παρέλκει η εκτενής επανάληψή τους. Επιγραμματικά μπορούμε να πούμε ότι αυτή, κατά τη γνώμη μας, οφείλεται: Στη σημασία που φαίνεται να αποδίδει πλέον η χώρα μας στην τήρηση των υποχρεώσεων της έναντι της Ένωσης, στην προσπάθεια να αποτινάξει από πάνω της την κατηγορία του Κράτους – παραβάτη των υποχρεώσεων του και ταυτόχρονα να ενδυναμώσει τις διαπραγματευτικές δυνατότητές της εντός της ενωσιακών θεσμών και, τέλος, στη βελτίωση των ρυθμών με τους οποίους η ελληνική δημόσια διοίκηση προωθεί την ενσωμάτωση κανόνων του ενωσιακού δικαίου στην εσωτερική έννομη τάξη αλλά και των δυνατοτήτων συνεννόησης και διαπραγμάτευσης με την Επιτροπή, με σκοπό τη διευθέτηση των παραβιάσεων σε προδικαστικό στάδιο³.

Εξάλλου, θα πρέπει να σημειωθεί ως θετικό το γεγονός ότι μεταξύ των πέντε (5) καταδικαστικών αποφάσεων του 2017 δεν καταγράφεται απόφαση με την οποία αναγνωρίζεται παραβίαση απ' αυτές που χαρακτηρίζονται «πεισματικές», δηλαδή αυτές με τις οποίες, σύμφωνα με το άρθρο 260 ΣΛΕΕ, επιβάλλονται χρηματικές κυρώσεις για τη μη συμμόρφωση σε προηγούμενη καταδικαστική απόφαση του ΔΕΕ⁴.

---

²Η αποκλιμάκωση ξεκίνησε το 2010 με επτά (7) καταδικαστικές αποφάσεις, ενώ το 2011 καταγράφηκαν τέσσερις (4), το 2012 πέντε (5), το 2013 δύο (2), 2014 τέσσερις (4), το 2015 τρεις (3) και το 2014 τέσσερις (4) καταδικαστικές αποφάσεις σε βάρος της χώρας μας.

³Στο πλαίσιο αυτό θα πρέπει να διερευνηθεί αυτόνομα αν η κατάσταση αυτή οφείλεται και στην πίεση που ασκείται από την υπαγωγή της χώρας μας σε καθεστώς ενισχυμένης εποπτείας (τρόικα και κουαρτέτο) κατόπιν της προσφυγής της στους ευρωπαϊκούς χρηματοδοτικούς οργανισμούς από το Μάιο 2010.

⁴Το 2009 ο αριθμός των καταδικαστικών αποφάσεων με τις οποίες επιβλήθηκαν χρηματικές κυρώσεις κατά της χώρας μας έφτασε στις έξι (6), που συνιστούσε μια εξαιρετικά αρνητική και επώδυνη οικονομικά για τη χώρα μας επίδοση.

Τέλος, θα πρέπει να τονισθεί ότι μεταξύ των πέντε (5) καταδικαστικών αποφάσεων οι δύο (2) αφορούν γενικότερα την προστασία του περιβάλλοντος, που ιστορικά αποτελεί τον τομέα της ενωσιακής νομοθεσίας, στον οποίο σημειώνονται οι περισσότερες παραβιάσεις τόσο από την χώρα μας όσο και από τα υπόλοιπα Κράτη-μέλη (οι υπόλοιπες αποφάσεις με τις οποίες αναγνωρίζεται παράβαση εντοπίζονται στους τομείς της ελεύθερης κίνησης κεφαλαίων, των κρατικών ενισχύσεων και της ενέργειας). Αν παρατηρήσει κανείς καλύτερα θα διαπιστώσει ότι οι παραβιάσεις της περιβαλλοντικής νομοθεσίας τόσο το 2017 όσο και τα προηγούμενα έτη εντοπίζονται σχεδόν αποκλειστικά στην επεξεργασία των αστικών λυμάτων και στη διαχείριση των αποβλήτων. Αυτό ενισχύει προηγούμενο συμπέρασμά μας ότι οι τομείς αυτοί έχουν αναδειχθεί στα κυριότερα ζητήματα τριβής με την Ευρωπαϊκή Ένωση, γεγονός που οφείλεται σε μεγάλο βαθμό σε εγγενείς αδυναμίες του ελληνικού πολιτικού συστήματος.

3. Το 2017 εντοπίζονται μόλις δύο (2) αποφάσεις του ΔΕΕ επί προδικαστικών παραπομπών κατά το άρθρο 267 ΣΛΕΕ, που προήλθαν από τον Άρειο Πάγο και το Εφετείο Αθηνών. Η σταθερά μικρή έως ελάχιστη συνεργασία των ελληνικών δικαστηρίων με το ΔΕΕ μέσω της προδικαστικής διαδικασίας και το 2017⁵ επιβεβαιώνει σε μεγάλο βαθμό τα συμπεράσματα στα οποία καταλήξαμε παρουσιάζοντας την ελληνική παρουσία στα δικαστικά όργανα της Ένωσης για την προηγούμενη πενταετία, ορισμένα εκ των οποίων είμαστε υποχρεωμένοι σε γενικές γραμμές να επαναλάβουμε:

Πρώτον, ο εξαιρετικά μικρός αριθμός των προδικαστικών παραπομπών εκ μέρους των ελληνικών δικαστηρίων κινείται σε ρυθμούς αντίθετους με την ευρωπαϊκή τάση αύξησης του αριθμού των προδικαστικών παραπομπών. Το γεγονός αυτό θα πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο συζήτησης και αντιμετώπισης τόσο από τις Νομικές Σχολές όσο και από τα αρμόδια διοικητικά και εκπαιδευτικά όργανα της δικαιοσύνης.

---

⁵Οι αντίστοιχοι αριθμοί για τα αμέσως προηγούμενα έτη ήταν: τρεις (3) το 2012, τέσσερις (4) το 2013, μία (1) το 2014, μία (1) το 2015 και τρεις (3) το 2016

Δεύτερον, δεν φαίνεται να οδηγούν σε αύξηση του αριθμού των προδικαστικών παραπομπών προερχομένων από τα ελληνικά δικαστήρια τα εξής γεγονότα: η αναγνώριση από το ΔΕΚ, με τη γνωστή απόφαση *Köbler*⁶, της ευθύνης των Κρατών-μελών σε αποκατάσταση της ζημίας που προκαλείται με αποφάσεις των ανωτάτων δικαστηρίων, όταν αυτές είναι αντίθετες με ενωσιακό δίκαιο (εξωσυμβατική ευθύνη), η σημαντική βελτίωση στις επιδόσεις του ΔΕΕ όσον αφορά το χρόνο, που απαιτείται για την έκδοση εκ μέρους του αποφάσεων επί προδικαστικών παραπομπών (κατά μέσο όρο 16 μήνες⁷), η καθιέρωση ταχείας διαδικασίας προδικαστικής παραπομπής⁸, καθώς και η σημαντική αύξηση της δικαστικής ύλης στο πλαίσιο των πολιτικών του Χώρου Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης (Μετανάστευση, Άσυλο, Αστυνομική και Δικαστική Συνεργασία στις Ποινικές Υποθέσεις, Δικαστική Συνεργασία στις Αστικές Υποθέσεις).

4. Στο πλαίσιο αυτού του σημειώματος θα πρέπει να επισημάνουμε, ως έχουσες ιδιαίτερη σημασία τις παρακάτω αποφάσεις του Δικαστηρίου:

(α) T-314/15, Ελληνική Δημοκρατία κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η προσφυγή είχε ως αντικείμενο την ακύρωση της Αποφάσεως (ΕΕ) 2015/1827 της Επιτροπής, της 23ης Μαρτίου 2015, σχετικά με την κρατική ενίσχυση SA.28876 (12/C) (ex CP 202/09), την οποία χορήγησε η Ελλάδα στις εταιρίες Σταθμός Εμπορευματοκιβωτίων Πειραιά Α.Ε. και Cosco Pacific Ltd.

Το 2008 ο ΟΛΠ προκήρυξε ευρωπαϊκό δημόσιο διαγωνισμό για την παραχώρηση της εκμεταλλεύσεως των προβλητών II και III, για την παροχή λιμενικών υπηρεσιών. Στο πλαίσιο αυτού του διαγωνισμού ο ΟΛΠ έλαβε δύο προσφορές, εκ των οποίων η μία από την Cosco Pacific Limited (στο εξής: Cosco), η οποία επελέγη και συνέστησε θυγατρική ειδικού σκοπού, τη Σταθμός Εμπορευματοκιβωτίων Πειραιά Α.Ε. (ΣΕΠ). Τον Νοέμβριο του 2008, ο ΟΛΠ υπέγραψε σύμβαση παραχωρήσεως με τον ΣΕΠ

---

⁶ ΔΕΚ, απόφαση της 30^{ης} Σεπτεμβρίου 2003, υπόθεση C-224/01, *Köbler*, Συλλ. 2003, σελ. I - 10239

⁷ Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Υπηρεσία Τύπου και Πληροφόρησης), ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ ΤΥΠΟΥ αριθ. 23/13, Στατιστικά στοιχεία σχετικά με τη δικαιοδοτική δραστηριότητα κατά το 2012: σταθεροποίηση στις επιδόσεις που επιτεύχθηκαν τα τελευταία έτη, Λουξεμβούργο, 6 Μαρτίου 2013, διαθέσιμο στο διαδικτυακό τόπο: <http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2013-03/cp130023el.pdf>

⁸ Άρθρο 267 ΣΛΕΕ και 23α Οργανισμού ΔΕΕ

μέσω της οποίας ο ΟΛΠ παραχωρούσε στον ΣΕΠ, αφενός, την εκμετάλλευση και αποκλειστική χρήση του λεγόμενου «Νέου Σταθμού Εμπορευματοκιβωτίων (Ν. ΣΕΜΠΟ)», αποτελούμενου από τον υφιστάμενο προβλήτα II, ο οποίος επρόκειτο να αναβαθμιστεί, τον νέο προβλήτα III, ο οποίος επρόκειτο να κατασκευασθεί, και την παρακείμενη περιοχή τους, καθώς και, αφετέρου, τη χρήση της παρακείμενης θαλάσσιας περιοχής ελιγμών ελλιμενισμού πλοίων, η οποία επιτρέπει την ασφαλή πρόσδεση και εξυπηρέτηση των πλοίων. Εξάλλου, ο παραχωρησιούχος ανέλαβε την υποχρέωση να χρηματοδοτήσει όλες τις αναβαθμίσεις του προβλήτα II καθώς και την κατασκευή και λειτουργία του προβλήτα III. Τόσο η προκήρυξη του διαγωνισμού όσο και η σύμβαση παραχωρήσεως προέβλεπαν ότι ο παραχωρησιούχος δεν θα εισπράξει δημόσιο χρήμα για τις επενδύσεις του. Επιπλέον, προβλέφθηκε ότι ο παραχωρησιούχος αναλαμβάνει όλους τους (εμπορικούς) κινδύνους σε σχέση με τις αναβαθμίσεις και την κατασκευή της αναγκαίας υποδομής και ότι αναλαμβάνει επίσης σειρά υποχρεώσεων για τη διασφάλιση μιας εγγυημένης δυναμικότητας του νέου σταθμού εμπορευματοκιβωτίων. Η σύμβαση παραχωρήσεως μεταξύ του ΟΛΠ και του ΣΕΠ κυρώθηκε με τον νόμο 3755/2009⁹, Το άρθρο 1 του νόμου 3755/2009 ενσωμάτωσε το κείμενο της συμβάσεως παραχωρήσεως ενώ το άρθρο 2 ρύθμιζε φορολογικά θέματα. Στις 23 Μαρτίου 2015, η Επιτροπή εξέδωσε την προαναφερθείσα Απόφαση (ΕΕ) 2015/1827. Κατά την Επιτροπή τα παρακάτω μέτρα κρατικής ενίσχυσης, φορολογικού κυρίως χαρακτήρα, προς όφελος του ΣΕΠ και της Cosco, τα οποία εφάρμοσε η Ελλάδα κατά παράβαση του άρθρου 108 παρ. 3 ΣΛΕΕ δεν συμβιβάζονται με την εσωτερική αγορά:

(1) Απαλλαγή από τον φόρο εισοδήματος επί δεδουλευμένων τόκων μέχρι την ημερομηνία έναρξης της λειτουργίας του προβλήτα III.

(2) Δικαίωμα για την επιστροφή του πιστωθέντος ΦΠΑ, ανεξάρτητα από το στάδιο ολοκλήρωσης του αντικείμενου της σύμβασης· ορισμός της έννοιας του “επενδυτικού αγαθού” για τους σκοπούς των κανόνων περί ΦΠΑ· δικαίωμα για

---

⁹«Κύρωση της Σύμβασης παραχώρησης των λιμενικών εγκαταστάσεων των προβλητών II και III του σταθμού εμπορευματοκιβωτίων της ανώνυμης εταιρείας “Οργανισμός Λιμένος Πειραιώς Α.Ε.” (ΟΛΠ Α.Ε.) και ρύθμιση συναφών θεμάτων» (ΦΕΚ Α' 52/30.3.2009).

τόκους υπερημερίας από την πρώτη ημέρα μετά την 60ή ημέρα από την αίτηση επιστροφής του ΦΠΑ.

(3) Μεταφορά ζημιών εις νέον χωρίς χρονικό περιορισμό.

(4) Επιλογή μεταξύ τριών μεθόδων απόσβεσης όσον αφορά τις επενδυτικές δαπάνες για την ανακατασκευή του προβλήτα II και την κατασκευή του προβλήτα III.

(5) Απαλλαγή από τέλη χαρτοσήμου επί των συμφωνιών δανειοδότησης καθώς και οποιασδήποτε συμπληρωματικής συμφωνίας για τη χρηματοδότηση του έργου.

(6) Απαλλαγή από φόρους, τέλη χαρτοσήμου, εισφορές και τυχόν δικαιώματα υπέρ του Δημοσίου ή τρίτων για τις συμβάσεις μεταξύ των πιστωτών των δανειακών συμβάσεων βάσει των οποίων μεταβιβάζονται οι υποχρεώσεις και τα δικαιώματα που απορρέουν από αυτές.

(7) Απαλλαγή από τέλη χαρτοσήμου για κάθε οικονομική αντιστάθμιση που καταβάλλεται από τον ΟΛΠ στον ΣΕΠ δυνάμει της σύμβασης παραχώρησης, πράγμα που είναι εκτός του πεδίου εφαρμογής του κώδικα ΦΠΑ.

(8) Προστασία στο πλαίσιο του ειδικού προστατευτικού καθεστώτος για τις ξένες επενδύσεις.

Με την Απόφασή της η Επιτροπή έκρινε ότι η Ελλάδα οφείλει να ανακτήσει τη χορηγηθείσα μη συμβιβάσιμη ενίσχυση από τον ΣΕΠ και τη μητρική του εταιρεία Cosco.

Προς στήριξη της προσφυγής, η Ελληνική Δημοκρατία προέβαλλε πέντε λόγους ακυρώσεως:

Πρώτον, υποστήριξε ότι η Επιτροπή προσέβαλλε τα δικαιώματα άμυνάς της, μεταβάλλοντας την πραγματική και νομική βάση της διοικητικής διαδικασίας.

Δεύτερον, υποστήριξε ότι η Επιτροπή προέβη σε εσφαλμένη ερμηνεία και εφαρμογή του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ ως προς την έννοια της κρατικής ενισχύσεως.

Τρίτον, υποστήριξε ότι η απόφαση πάσχει από εσφαλμένη, ελλιπή και αντιφατική αιτιολογία ως προς τη στοιχειοθέτηση της κρατικής ενισχύσεως, κατά παράβαση του άρθρου 296 ΣΛΕΕ.

Τέταρτον, υποστήριξε, επικουρικά, ότι η Επιτροπή προέβη σε εσφαλμένη ερμηνεία και εφαρμογή του άρθρου 107, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ, σχετικά με το συμβατό των ενισχύσεων με την εσωτερική αγορά.

Πέμπτον, επίσης επικουρικά, προβάλλει ότι η Επιτροπή προέβη σε εσφαλμένη ποσοτικοποίηση των προς ανάκτηση ποσών και παραβίασε τις γενικές αρχές του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το Γενικό Δικαστήριο (Δεύτερο Τμήμα) τελικά απέρριψε την προσφυγή και καταδίκασε την Ελληνική Δημοκρατία στα δικαστικά έξοδα.

(β) C-217/16, Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά Δήμου Ζαγορίου (Προδικαστική Παραπομπή εκ μέρους του Εφετείου Αθηνών). Με την απόφαση C(2006) 4798, της 4ης Οκτωβρίου 2006, η οποία αποτελεί εκτελεστό τίτλο σύμφωνα με το άρθρο 299 ΣΛΕΕ, η Επιτροπή καθόρισε σε 284.739,20 ευρώ το ποσό το οποίο της όφειλε η Δημοτική Επιχείρηση Τουριστικής Ανάπτυξης της Κοινότητας Αρίστης Ζαγορίου Ιωαννίνων. Η απόφαση αυτή είχε ως αντικείμενο την ανάκτηση ενισχύσεως, που είχε χορηγηθεί στη Δημοτική Επιχείρηση το 1993. Όταν η Δημοτική Επιχείρηση τέθηκε υπό καθεστώς εκκαθαρίσεως, η Επιτροπή κοινοποίησε στον Δήμο Κεντρικού Ζαγορίου, ο οποίος είχε καταστεί καθολικός διάδοχος της Κοινότητας Αρίστης Ζαγορίου Ιωαννίνων και, ως εκ τούτου, είχε υπεισέλθει στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις της, επιταγή προς πληρωμή της 31ης Αυγούστου 2008 και ακολούθως, με κατασχετήριο της 7ης Οκτωβρίου 2008, το οποίο επιδόθηκε στον Δήμο Κεντρικού Ζαγορίου στις 15 Οκτωβρίου 2008, προέβη σε κατάσχεση εις χείρας τραπεζικού ιδρύματος ποσού ύψους 322.213,54 ευρώ από τους τραπεζικούς λογαριασμούς του Δήμου Κεντρικού Ζαγορίου. Το τραπεζικό ίδρυμα αυτό, σε εκτέλεση του κατασχετηρίου, κατέβαλε το σύνολο του εν λόγω χρηματικού ποσού στην Επιτροπή.

Στις 23 Οκτωβρίου 2008 ο Δήμος Κεντρικού Ζαγορίου, για τον οποίο ο Δήμος Ζαγορίου συνεχίζει την κύρια δίκη αυτοδικαίως ως καθολικός διάδοχός του, άσκησε ανακοπή ενώπιον του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών κατά της επιταγής προς πληρωμή που του είχε κοινοποιηθεί βάσει της προαναφερθείσας αποφάσεως της Επιτροπής. Ο Δήμος Κεντρικού Ζαγορίου ζήτησε επίσης, στο πλαίσιο της ίδιας διαδικασίας, την ακύρωση του κατασχετηρίου. Προς στήριξη των αιτημάτων του, ο ανακόπτων προέβαλε, αφενός, ότι

στερούνταν παθητικής νομιμοποίησης και ότι, κατά συνέπεια, δεν μπορούσε να αποτελέσει το αντικείμενο τέτοιου μέτρου αναγκαστικής εκτέλεσης και, αφετέρου, ότι το επίμαχο ποσό αφορούσε ακατάσχετα έσοδα. Με απόφαση της 14ης Μαΐου 2013, το Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών, αφού έκρινε ότι έχει δικαιοδοσία να επιληφθεί της διαφοράς λόγω του ιδιωτικού χαρακτήρα της, δέχθηκε εν μέρει τα αιτήματα του ανακόπτοντος και ακύρωσε το εν λόγω κατασχετήριο, για τον λόγο ότι ο Δήμος Κεντρικού Ζαγορίου στερούνταν παθητικής νομιμοποίησης. Η Επιτροπή άσκησε έφεση κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του Εφετείου Αθηνών, υποστηρίζοντας, ιδίως, ότι το πρωτοβάθμιο δικαστήριο ερμήνευσε πεπλανημένα το δίκαιο της Ένωσης, αφού το Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών δεν είχε δικαιοδοσία να επιληφθεί της διαφοράς της κύριας δίκης, καθόσον η διαφορά αυτή, ως έχουσα διοικητικό χαρακτήρα, υπάγεται στη δικαιοδοσία των διοικητικών δικαστηρίων. Η Επιτροπή υποστήριξε επίσης ότι η αναγκαστική εκτέλεση πρέπει να επισπευσθεί κατά του Δήμου Ζαγορίου. Στην υπό κρίση υπόθεση τέθηκε ζήτημα ερμηνείας του άρθρου 299 ΣΛΕΕ, το οποίο σχετικά ορίζει ότι *«Οι πράξεις του Συμβουλίου, της Επιτροπής ή της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας που επιβάλλουν χρηματική υποχρέωση εις βάρος προσώπων, εκτός των κρατών, είναι τίτλοι εκτελεστοί. Η αναγκαστική εκτέλεση διέπεται από τις διατάξεις της πολιτικής δικονομίας που ισχύει στο κράτος, στην επικράτεια του οποίου γίνεται. Ο εκτελεστήριος τύπος περιάπτεται, μετά έλεγχο της γνησιότητας μόνο του τίτλου, από την εθνική αρχή που ορίζει η κυβέρνηση του κράτους μέλους για τον σκοπό αυτόν και την οποία γνωστοποιεί στην Επιτροπή και στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ... Η αναγκαστική εκτέλεση αναστέλλεται μόνο με απόφαση του Δικαστηρίου. Ο έλεγχος όμως της κανονικότητας των εκτελεστικών μέτρων ανήκει στην αρμοδιότητα των εθνικών δικαστηρίων»*. Κατόπιν των παραπάνω το Εφετείο Αθηνών αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει τέσσερα προδικαστικά ερωτήματα στο Δικαστήριο.

Με το πρώτο και το δεύτερο ερώτημα, όπως αυτά αναδιατυπώθηκαν από το ΔΕΕ, το Εφετείο Αθηνών ζήτησε να διευκρινισθεί, κατ' ουσία, αν το άρθρο 299 ΣΛΕΕ έχει την έννοια ότι βάσει του άρθρου αυτού καθορίζεται η επιλογή των εθνικών δικαστηρίων, που έχουν δικαιοδοσία να επιληφθούν ενδίκων βοηθημάτων, που άπτονται της αναγκαστικής εκτέλεσης πράξεων της Επιτροπής οι οποίες επιβάλλουν, σε βάρος προσώπων εκτός των Κρατών-μελών, χρηματική υποχρέωση και οι οποίες αποτελούν εκτελεστό τίτλο σύμφωνα με το εν λόγω άρθρο. Σε απάντηση στα ερωτήματα το Δικαστήριο έκρινε ότι *«τόσο από το γράμμα όσο και από τη δομή του άρθρου 299 ΣΛΕΕ προκύπτει ότι το άρθρο αυτό δεν περιέχει ρητή διάταξη καθορίζουσα, στο πλαίσιο του εθνικού δικαίου, την επιλογή των*

εθνικών δικαστηρίων που έχουν δικαιοδοσία να επιληφθούν διαφορών απομένων της αναγκαστικής εκτελέσεως πράξεων της Επιτροπής με τις οποίες επιβάλλεται χρηματική υποχρέωση και οι οποίες αποτελούν εκτελεστό τίτλο. Ως εκ τούτου, απόκειται στην εσωτερική έννομη τάξη κάθε κράτους μέλους, βάσει της αρχής της δικονομικής αυτονομίας του, να προβαίνει στον καθορισμό αυτό και να ρυθμίζει τους δικονομικούς κανόνες που αφορούν ένδικα βοηθήματα αποσκοπούντα στη διασφάλιση των δικαιωμάτων που παρέχονται στους πολίτες βάσει του δικαίου της Ένωσης». Ωστόσο, τόνισε ότι «κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η εφαρμογή του εθνικού δικαίου δεν πρέπει να θίγει την εφαρμογή και την αποτελεσματικότητα του δικαίου της Ένωσης, κάτι το οποίο θα συνέβαινε αν η εφαρμογή αυτή καθιστούσε πρακτικώς αδύνατη την ανάκτηση πόρων που χορηγήθηκαν αντικανονικά. Το εθνικό δίκαιο πρέπει επίσης να εφαρμόζεται κατά τρόπο μη εισάγοντα διακρίσεις σε σχέση με διαδικασίες που αποσκοπούν στην επίλυση ομοειδών διαφορών εσωτερικού χαρακτήρα, τα δε εθνικά δικαστήρια πρέπει να ενεργούν εν προκειμένω με την ίδια επιμέλεια και κατά τρόπο που να μην καθιστά την ανάκτηση των οικείων ποσών δυσχερέστερη απ' ότι σε παρεμφερείς περιπτώσεις που αφορούν την εφαρμογή αντίστοιχων εθνικών διατάξεων»

Με το τρίτο και το τέταρτο ερώτημα, όπως αυτά αναδιατυπώθηκαν από το ΔΕΕ, το Εφετείο Αθηνών ζήτησε να διευκρινισθεί, κατ' ουσία, αν το άρθρο 299 ΣΛΕΕ και οι κανονισμοί 2052/88, 4253/88 και 4256/88¹⁰ έχουν την έννοια ότι καθορίζουν, υπό περιστάσεις όπως οι επίμαχες στην υπόθεση της κύριας δίκης, τα πρόσωπα σε βάρος των οποίων δύναται να επισπευσθεί η αναγκαστική εκτέλεση βάσει αποφάσεως της Επιτροπής περί επιστροφής των καταβληθέντων ποσών η οποία

---

¹⁰Κανονισμός (ΕΟΚ) 2052/88 του Συμβουλίου, της 24ης Ιουνίου 1988, για την αποστολή των διαρθρωτικών ταμείων, την αποτελεσματικότητά τους και τον συντονισμό των παρεμβάσεών τους μεταξύ τους, καθώς και με τις παρεμβάσεις της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων και των άλλων υφιστάμενων χρηματοδοτικών οργάνων (ΕΕ L 185, 15/7/1988, σελ. 9), Κανονισμός (ΕΟΚ) 4253/88 του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1988, για τις διατάξεις εφαρμογής του Κανονισμού 2052/88 όσον αφορά τον συντονισμό των παρεμβάσεων των διαφόρων διαρθρωτικών ταμείων μεταξύ τους, καθώς και με τις παρεμβάσεις της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων και των λοιπών υφιστάμενων χρηματοδοτικών οργάνων (ΕΕ L 374, 13/12/1988, σελ. 1), και ο Κανονισμός (ΕΟΚ) 4256/88 του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1988, για διατάξεις εφαρμογής του Κανονισμού (ΕΟΚ) 2052/88 σχετικά με το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ), τμήμα Προσανατολισμού (ΕΕ L 374, 13/12/1988, σελ. 25).

αποτελεί εκτελεστό τίτλο. Σε απάντηση στα ερωτήματα το Δικαστήριο έκρινε ότι «όσον αφορά τους εθνικούς κανόνες περί αναγκαστικής εκτέλεσης, από το δεύτερο και το τρίτο εδάφιο του ιδίου άρθρου 299 ΣΛΕΕ προκύπτει ότι οι κανόνες αυτοί ρυθμίζουν τους όρους της αναγκαστικής εκτέλεσης και δεν καθορίζουν το πρόσωπο το οποίο δύναται να αφορά η εκτέλεση αυτή. Ως εκ τούτου, ελλείψει κανόνων του δικαίου της Ένωσης που θα καθορίζουν ειδικώς τα εν λόγω πρόσωπα και θα καθιστούν δυνατό να καθορίζεται, μεταξύ άλλων, αν δύναται να επισπεύδεται η αναγκαστική εκτέλεση σε βάρος προσώπου διαφορετικού από τον αποδέκτη της αποφάσεως της Επιτροπής, στην εσωτερική έννομη τάξη κάθε κράτους μέλους απόκειται να καθορίζει τα πρόσωπα σε βάρος των οποίων δύναται να επισπεύδεται η αναγκαστική εκτέλεση, υπό την προϋπόθεση, πάντως, οι εθνικοί κανόνες να μην είναι δυσμενέστεροι εκείνων που διέπουν παρεμφερείς περιπτώσεις εμπίπτουσες στο πεδίο εφαρμογής του εσωτερικού δικαίου (αρχή της ισοδυναμίας) και να μην καθιστούν πρακτικώς αδύνατη ή υπέρμετρα δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που παρέχονται βάσει του δικαίου της Ένωσης (αρχή της αποτελεσματικότητας)».

(γ) C-98/16, Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά Ελληνικής Δημοκρατίας. Με την προσφυγή της η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ζήτησε από το Δικαστήριο να αναγνωρίσει ότι η Ελληνική Δημοκρατία, θεσπίζοντας και διατηρώντας σε ισχύ νομοθεσία, η οποία προβλέπει μόνον υπό τον όρο της αμοιβαιότητας προνομιακό συντελεστή φόρου κληρονομίας για τις κληροδοσίες υπέρ μη κερδοσκοπικών οργανισμών εγκατεστημένων σε άλλα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ), παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 63 ΣΛΕΕ και από το άρθρο 40 της Συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο, της 2ας Μαΐου 1992¹¹. Σύμφωνα με το άρθρο 25, παρ. 3, του ελληνικού κώδικα φορολογίας κληρονομιών «Υπόκεινται σε αυτοτελή φορολόγηση, κατά τις διατάξεις της παραγράφου 5 του άρθρου 29, οι κτήσεις, εφόσον δικαιούχοι είναι: ... (β) τα μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα νομικά πρόσωπα, τα οποία υπάρχουν ή

---

¹¹ ΕΕ 1994, L 1, σ. 3,

συνιστώνται νόμιμα στην Ελλάδα, καθώς και τα αντίστοιχα αλλοδαπά με τον όρο της αμοιβαιότητας και οι περιουσίες του άρθρου 96 του αναγκαστικού νόμου 2039/1939, εφόσον επιδιώκουν αποδεδειγμένα σκοπούς εθνωφελείς ή θρησκευτικούς ή σε ευρύτερο κύκλο φιλανθρωπικούς ή εκπαιδευτικούς ή καλλιτεχνικούς ή κοινωφελείς κατά την έννοια του άρθρου 1 του αναγκαστικού νόμου 2039/1939». Εξάλλου, το άρθρο 29, παρ. 5, στοιχείο β', του κώδικα αυτού ορίζει ότι «Η αιτία θανάτου κτήση χρηματικών ποσών από τα πρόσωπα που ορίζονται στην παράγραφο 3 του άρθρου 25 υπόκειται σε φόρο ο οποίος υπολογίζεται αυτοτελώς με συντελεστή πέντε δέκατα τοις εκατό (0,5 %). Η αιτία θανάτου κτήση των λοιπών περιουσιακών στοιχείων από τα πρόσωπα αυτά υπόκειται σε φόρο ο οποίος υπολογίζεται αυτοτελώς με συντελεστή πέντε δέκατα τοις εκατό (0,5 %)».

Στη δίκη ενώπιον του Δικαστηρίου η Επιτροπή υποστήριξε ότι οι επίδικες ελληνικές διατάξεις αντιβαίνουν στην αρχή της ελεύθερης κινήσεως των κεφαλαίων, όπως αυτή κατοχυρώνεται στο άρθρο 63 ΣΛΕΕ και στο άρθρο 40 της Συμφωνίας ΕΟΧ. Παρατηρεί ότι οι επίδικες διατάξεις έχουν ως αποτέλεσμα να φορολογούνται βαρύτερα οι κληροδοσίες όταν ο κληροδόχος είναι μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα νομικό πρόσωπο που έχει την έδρα του σε άλλο, πλην της Ελληνικής Δημοκρατίας, Κράτος-μέλος της Ένωσης ή του ΕΟΧ, το οποίο δεν επιφυλάσσει την ίδια φορολογική μεταχείριση σε μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα νομικά πρόσωπα εγκατεστημένα στην Ελλάδα. Ως εκ τούτου, η αξία των περιουσιακών στοιχείων που κληροδοτούνται σε τέτοιο νομικό πρόσωπο μειώνεται, γεγονός που συνιστά, κατά την άποψη της Επιτροπής, αδικαιολόγητο περιορισμό της ελεύθερης κινήσεως των κεφαλαίων. Επιπλέον, η Επιτροπή υπογράμμισε ότι η εφαρμογή, στις περιπτώσεις ορισμένων διασυνοριακών κινήσεων κεφαλαίων, φορολογικού συντελεστή υψηλότερου από εκείνον που ισχύει για τις κινήσεις κεφαλαίων στο εσωτερικό της Ελλάδας καθιστά τις πρώτες λιγότερο ελκυστικές από τις δεύτερες, με συνέπεια να αποθαρρύνονται οι κάτοικοι Ελλάδας να ορίσουν ως κληροδόχους νομικά πρόσωπα μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα εγκατεστημένα σε άλλα Κράτη-μέλη της Ένωσης ή του ΕΟΧ.

Η Ελληνική Δημοκρατία αμφισβήτησε την επιχειρηματολογία της Επιτροπής και επέμενε ότι οι επίδικες διατάξεις συνάδουν με την ελεύθερη κίνηση των κεφαλαίων. Συγκεκριμένα υποστήριξε:

Πρώτον, ότι δεν ευσταθεί ο ισχυρισμός της Επιτροπής ότι η εφαρμογή υψηλότερου συντελεστή ως προς ορισμένα αλλοδαπά νομικά πρόσωπα μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα καθιστά λιγότερο ελκυστικές τις διασυνοριακές κινήσεις κεφαλαίων. Συγκεκριμένα, δεν είναι δεδομένο ότι η βούληση του διαθέτη μπορεί να επηρεαστεί από τον συντελεστή φορολογίας της κληροδοσίας ούτε ότι ο συντελεστής αυτός θα αποτελέσει σημαντική παράμετρο για την επιλογή του κληροδόχου, ο οποίος είναι, εν πάση περιπτώσει, ελεύθερος να αποφασίσει αν θα αποδεχθεί ή θα αποποιηθεί την επαγόμενη σε αυτόν κληροδοσία. Εξάλλου, η Ελληνική Δημοκρατία υποστηρίζει ότι, εφόσον η άμεση φορολογία άπτεται της αρμοδιότητας των Κρατών-μελών, η επιλογή της εφαρμογής ενός περισσότερο ή λιγότερο ευνοϊκού καθεστώτος σε ορισμένες κατηγορίες νομικών προσώπων, λόγω του ιδιαίτερου κοινωνικού τους ρόλου, εμπίπτει στην αποκλειστική κρίση των Κρατών-μελών. Κατά την Ελληνική Δημοκρατία, υπό το πρίσμα αυτής ακριβώς της συγκυρίας πρέπει να εξεταστεί και ο όρος της αμοιβαιότητας τον οποίο θέτουν οι επίδικες διατάξεις. Η κατάργηση του συγκεκριμένου όρου θα είχε ως αποτέλεσμα να ευνοηθούν οι οργανισμοί που είναι εγκατεστημένοι σε Κράτη-μέλη, τα οποία δεν προβλέπουν φορολογικά πλεονεκτήματα αντίστοιχα με τα επίμαχα εν προκειμένω και θα επιβάρυνε την Ελληνική Δημοκρατία με τις δυσμενείς συνέπειες της εφαρμογής της ελεύθερης κινήσεως των κεφαλαίων.

Δεύτερον, ότι οι ημεδαποί μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί δεν μπορούν να συγκριθούν με τους μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς που είναι εγκατεστημένοι σε άλλο Κράτος-μέλος, λόγω του ρόλου τον οποίο διαδραματίζουν οι πρώτοι στην ελληνική κοινωνία, καθώς και του οφέλους που συνεπάγονται για την τελευταία οι επίδικες διατάξεις. Κατά συνέπεια, τα Κράτη-μέλη νομιμοποιούνται, αφενός, να απαιτούν να υφίσταται επαρκώς στενός σύνδεσμος μεταξύ των μη κερδοσκοπικών οργανισμών και των δραστηριοτήτων που αυτοί ασκούν, ως προϋπόθεση για να τους χορηγηθούν ορισμένα φορολογικά πλεονεκτήματα, και, αφετέρου, να αποφασίζουν ποια συλλογικά συμφέροντα επιθυμούν να προάγουν χορηγώντας τέτοια φορολογικά πλεονεκτήματα στους εν λόγω οργανισμούς.

Τρίτον, ότι ο περιορισμός της ελεύθερης κινήσεως των κεφαλαίων, ακόμη και αν υποτεθεί ότι στοιχειοθετείται, δικαιολογείται από υπέρτερο λόγο γενικού συμφέροντος, εν προκειμένω δε από την ανάγκη να αποτραπεί η μείωση των φορολογικών εσόδων την οποία θα συνεπαγόταν η τροποποίηση των επίδικων διατάξεων. Τέλος, υποστήριξε ότι οι επίδικες διατάξεις δεν βαίνουν πέραν του αναγκαίου για την επίτευξη των σκοπών του οικείου μέτρου.

Η ανωτέρω επιχειρηματολογία δεν έγινε δεκτή από το Δικαστήριο που έκρινε ότι «Η Ελληνική Δημοκρατία, θεσπίζοντας και διατηρώντας σε ισχύ νομοθεσία η οποία προβλέπει μόνον υπό τον όρο της αμοιβαιότητας προνομιακό συντελεστή φόρου κληρονομίας για τις κληροδοσίες υπέρ μη κερδοσκοπικών οργανισμών εγκατεστημένων σε άλλα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ), παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 63 ΣΛΕΕ και από το άρθρο 40 της Συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο, της 2ας Μαΐου 1992».

Κλείνοντας αυτό το προλογικό σημείωμα θα ήθελα να ευχαριστήσω την κα Κυριακή Ραφτοπούλου, Διδάκτορα της Νομικής Σχολής του ΔΠΘ, για τη συμβολή της στην έρευνα, συγκέντρωση, επεξεργασία και ταξινόμηση του υλικού, που ακολουθεί.

Μ.Δ.Χ.

Ελεύθερη κίνηση κεφαλαίων

C-98/16, Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά Ελληνικής Δημοκρατίας

«Παράβαση κράτους μέλους – Φορολογία – Ελεύθερη κίνηση των κεφαλαίων – Άρθρο 63 ΣΛΕΕ – Άρθρο 40 της Συμφωνίας ΕΟΧ – Κληρονομικό δίκαιο – Κληροδοσίες υπέρ μη κερδοσκοπικών οργανισμών – Εφαρμογή προνομιακού συντελεστή στους οργανισμούς που υπάρχουν ή συνιστώνται νομίμως στην Ελλάδα, καθώς και σε αντίστοιχους αλλοδαπούς οργανισμούς με τον όρο της αμοιβαιότητας – Διαφορετική μεταχείριση – Περιορισμός – Δικαιολόγηση»

Το Δικαστήριο (έβδομο τμήμα) αποφασίζει:

1) Η Ελληνική Δημοκρατία, θεσπίζοντας και διατηρώντας σε ισχύ νομοθεσία η οποία προβλέπει μόνον υπό τον όρο της αμοιβαιότητας προνομιακό συντελεστή φόρου κληρονομίας για τις κληροδοσίες υπέρ μη κερδοσκοπικών οργανισμών εγκατεστημένων σε άλλα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ), παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 63 ΣΛΕΕ και από το άρθρο 40 της Συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο, της 2ας Μαΐου 1992.

2) Καταδικάζει την Ελληνική Δημοκρατία στα δικαστικά έξοδα.

Κρατικές ενισχύσεις

C-481/16, Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά Ελληνικής Δημοκρατίας

«Παράβαση κράτους μέλους – Κρατικές ενισχύσεις – Ενίσχυση η οποία κρίθηκε παράνομη και μη συμβατή με τη εσωτερική αγορά – Υποχρέωση ανακτήσεως – Υποχρέωση ενημερώσεως – Μη εκπλήρωση – Μέσα άμυνας – Απόλυτη αδυναμία εκτελέσεως»

Το Δικαστήριο (έκτο τμήμα) αποφασίζει:

1) Η Ελληνική Δημοκρατία, μη έχοντας λάβει, εντός των ταχθειςών προθεσμιών, όλα τα απαραίτητα μέτρα για την εκτέλεση της αποφάσεως 2014/539/ΕΕ της Επιτροπής, της 27ης Μαρτίου 2014, σχετικά με την κρατική ενίσχυση SA.34572 (13/C) (πρώην 13/NN) που χορήγησε η Ελλάδα στη Λάρκο Γενική Μεταλλευτική και Μεταλλουργική ΑΕ, και μη έχοντας ενημερώσει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τα μέτρα που ελήφθησαν κατ' εφαρμογήν της αποφάσεως αυτής, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 3 έως 5 της εν λόγω αποφάσεως και από τη Συνθήκη ΛΕΕ.

2) Καταδικάζει την Ελληνική Δημοκρατία στα δικαστικά έξοδα.

C-100/16 P, Ελληνικός Χρυσός ΑΕ Μεταλλείων και Βιομηχανίας Χρυσού κατά Ελληνικής Δημοκρατίας και Ευρωπαϊκής Επιτροπής

«Αίτηση αναιρέσεως – Κρατικές ενισχύσεις – Μεταβίβαση μεταλλείων σε τιμή κατώτερη της πραγματικής αγοραίας αξίας – Απαλλαγή από τους φόρους επί της πράξεως μεταβιβάσεως – Αποτίμηση του ύψους του παρασχεθέντος πλεονεκτήματος»

Το Δικαστήριο (δέκατο τμήμα) αποφασίζει:

1) Αναιρεί την απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 9ης Δεκεμβρίου 2015, Ελλάδα και Ελληνικός Χρυσός κατά Επιτροπής (T-233/11 και T-262/11, EU:T:2015:948), καθόσον με αυτήν το Γενικό Δικαστήριο παρέλειψε να απαντήσει στο επιχείρημα της Ελληνικός Χρυσός ΑΕ Μεταλλείων και Βιομηχανίας Χρυσού σχετικά με τον σκοπό για τον οποίο εκπονήθηκε η έκθεση πραγματογνωμοσύνης αναφορικά με την αποτίμηση των μεταλλείων της Κασσάνδρας (Ελλάδα) η οποία πραγματοποιήθηκε το 2004.

2) Απορρίπτει, κατά τα λοιπά, την αίτηση αναιρέσεως.

3) Απορρίπτει την προσφυγή της Ελληνικός Χρυσός ΑΕ Μεταλλείων και Βιομηχανίας Χρυσού με αντικείμενο αίτημα ακυρώσεως της αποφάσεως 2011/452/ΕΕ της Επιτροπής, της 23ης Φεβρουαρίου 2011, σχετικά με την κρατική ενίσχυση C 48/08 (πρώην NN 61/08), που εφάρμοσε η Ελλάδα υπέρ της Ελληνικός Χρυσός ΑΕ.

4) Καταδικάζει την Ελληνικός Χρυσός ΑΕ Μεταλλείων και Βιομηχανίας Χρυσού στα δικαστικά έξοδα

T-314/15, Ελληνική Δημοκρατία κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής

«Κρατικές ενισχύσεις – Ενίσχυση υπέρ επιχειρήσεως που έχει συνάψει σύμβαση παραχωρήσεως για την εκμετάλλευση σταθμών εμπορευματοκιβωτίων στον λιμένα του Πειραιά – Απόφαση κηρύσσουσα την ενίσχυση ασύμβατη με την εσωτερική αγορά – Δικαιώματα άμυνας – Υποχρέωση αιτιολογήσεως – Έννοια της κρατικής ενισχύσεως – Ενισχύσεις για την προώθηση της αναπτύξεως ορισμένων οικονομικών δραστηριοτήτων ή οικονομικών περιοχών – Ενίσχυση έχουσα τον χαρακτήρα κινήτρου – Αναγκαιότητα της ενισχύσεως – Καθορισμός του ύψους της ενισχύσεως»

Το Γενικό Δικαστήριο (δεύτερο τμήμα) αποφασίζει:

- 1) Απορρίπτει την προσφυγή.
- 2) Καταδικάζει την Ελληνική Δημοκρατία στα δικαστικά έξοδα.

Γεωργία

T-112/15, Ελληνική Δημοκρατία κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής

«ΕΓΤΠΕ – Τμήμα εγγυήσεων – ΕΓΤΕ και ΕΓΤΑΑ – Δαπάνες που αποκλείονται από τη χρηματοδότηση – Κανονισμός (ΕΚ) 1782/2003 – Κανονισμός (ΕΚ) 796/2004 – Καθεστώς στρεμματικών ενισχύσεων – Έννοια των μονίμων βοσκοτόπων – Υποχρέωση αιτιολογήσεως – Αναλογικότητα – Δημοσιονομική διόρθωση κατ' αποκοπήν – Αφαίρεση προηγούμενης διορθώσεως»

Το Γενικό Δικαστήριο (όγδοο τμήμα) αποφασίζει:

- 1) Ακυρώνει την εκτελεστική απόφαση 2014/950/ΕΕ της Επιτροπής, της 19ης Δεκεμβρίου 2014, για τον αποκλεισμό ορισμένων δαπανών από τη χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης που πραγματοποιήθηκαν από τα κράτη μέλη στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ), τμήμα Εγγυήσεων, στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Εγγυήσεων

(ΕΓΤΕ) και στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ), όσον αφορά τα ποσά της διορθώσεως ύψους 5 007 867,36 ευρώ, της μειώσεως κατά 2 318 055,75 ευρώ και του δημοσιονομικού αντίκτυπου ύψους 2 689 811,61 ευρώ, προκειμένου περί των δαπανών στις οποίες προέβη η Ελληνική Δημοκρατία στον τομέα της αγροτικής αναπτύξεως ΕΓΤΑΑ – άξονας 2 (2007-2013, μέτρα που συνδέονται με την επιφάνεια), για το φορολογικό έτος 2009, λόγω ελλείψεων του συστήματος αναγνωρίσεως αγροτεμαχίων (ΣΑΑ) και των επιτόπιων ελέγχων (δεύτερος πυλώνας, έτος αιτήσεων 2008).

2) Απορρίπτει κατά τα λοιπά την προσφυγή.

3) Η Ελληνική Δημοκρατία φέρει τα δικαστικά έξοδά της καθώς και τα έξοδα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

T-26/16, Ελληνική Δημοκρατία κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής

«ΕΓΤΕ και ΕΓΤΑΑ – Δαπάνες που αποκλείονται από τη χρηματοδότηση – Παρατυπίες στη διαπίστωση του ύψους των οφειλόμενων ποσών – Καθυστερήσεις στη διαδικασία εισπράξεως των οφειλόμενων ποσών – Έλλειψη δυνατότητας συμψηφισμού μεταξύ ταμείων – Προσδιορισμός του ποσού των τόκων – Αναλογικότητα – Δημοσιονομική διόρθωση κατ' αποκοπήν – Άρθρα 31 έως 33 του κανονισμού (ΕΚ) 1290/2005 – Ατομικές περιπτώσεις»

Το Γενικό Δικαστήριο (έβδομο τμήμα) αποφασίζει:

1) Απορρίπτει την προσφυγή.

2) Καταδικάζει την Ελληνική Δημοκρατία στα δικαστικά έξοδα.

T-327/15, Ελληνική Δημοκρατία κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής

«ΕΓΤΠΕ – Τμήμα προσανατολισμού – Μείωση της χρηματοδοτικής συνδρομής – Επιχειρησιακό πρόγραμμα – Νομική βάση – Μεταβατικές διατάξεις – Εφαρμογή δημοσιονομικών διορθώσεων κατόπιν της παρελεύσεως του χρονικού διαστήματος ισχύος του οικείου επιχειρησιακού προγράμματος – Παράβαση ουσιώδους τύπου – Παραβίαση της προθεσμίας εκδόσεως αποφάσεως – Δικαιώματα άμυνας – Δικαίωμα ακροάσεως – Ασφάλεια δικαίου – Δικαιολογημένη εμπιστοσύνη – Αρχή ne bis in idem – Αναλογικότητα»

Το Γενικό Δικαστήριο (πρώτο τμήμα) αποφασίζει:

- 1) Απορρίπτει την προσφυγή.
- 2) Καταδικάζει την Ελληνική Δημοκρατία στα δικαστικά έξοδα.

Περιβάλλον

C-320/15, Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά Ελληνικής Δημοκρατίας

«Παράβαση κράτους μέλους – Οδηγία 91/271/ΕΟΚ – Επεξεργασία των αστικών λυμάτων – Άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 3 – Δευτεροβάθμια ή ισοδύναμη επεξεργασία»

Το Δικαστήριο (δέκατο τμήμα) αποφασίζει:

- 1) Η Ελληνική Δημοκρατία, παραλείποντας να εξασφαλίσει δευτεροβάθμια ή ισοδύναμη επεξεργασία των αστικών λυμάτων των οικισμών Προσοτσάνης, Δοξάτου, Ελευθερούπολης, Βάγιας και Γαλάτιστας, με ισοδύναμο πληθυσμού μεταξύ 2 000 και 10 000, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 91/271/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1991, για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 1137/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Οκτωβρίου 2008.

2) Απορρίπτει κατά τα λοιπά την προσφυγή.

3) Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και η Ελληνική Δημοκρατία φέρουν τα δικαστικά τους έξοδα.

C-202/16, Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά Ελληνικής Δημοκρατίας

«Παράβαση κράτους μέλους – Περιβάλλον – Διαχείριση αποβλήτων – Οδηγίες 2008/98/ΕΚ και 1999/31/ΕΚ – Χώρος υγειονομικής ταφής απορριμμάτων Τεμπλονίου (Ελλάδα)»

Το Δικαστήριο (δέκατο τμήμα) αποφασίζει:

1) Η Ελληνική Δημοκρατία, ανεχόμενη λειτουργία του χώρου υγειονομικής ταφής απορριμμάτων Τεμπλονίου (Ελλάδα) η οποία δεν πληροί τους όρους και τις προδιαγραφές της περιβαλλοντικής νομοθεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 13 της οδηγίας 2008/98/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 19ης Νοεμβρίου 2008, για τα απόβλητα και την κατάργηση ορισμένων οδηγιών, καθώς και από το άρθρο 8, στοιχείο α', το άρθρο 11, παράγραφος 1, και το παράρτημα Ι της οδηγίας 1999/31/ΕΚ του Συμβουλίου, της 26ης Απριλίου 1999, περί υγειονομικής ταφής των αποβλήτων.

2) Καταδικάζει την Ελληνική Δημοκρατία στα δικαστικά έξοδα.

Ενέργεια

C-160/16, Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά Ελληνικής Δημοκρατίας

«Παράβαση κράτους μέλους – Ενεργειακή πολιτική – Ενεργειακή απόδοση των κτιρίων – Οδηγία 2010/31/ΕΕ – Άρθρο 5, παράγραφος 2 – Έκθεση σχετικά με τα βέλτιστα από πλευράς κόστους επίπεδα»

Το Δικαστήριο (ένατο τμήμα) αποφασίζει:

1) Η Ελληνική Δημοκρατία, παραλείποντας να κοινοποιήσει την έκθεση σχετικά με τα βέλτιστα από πλευράς κόστους επίπεδα, την οποία προβλέπει το άρθρο 5, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 2010/31/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 19ης Μαΐου 2010, για την ενεργειακή απόδοση των κτιρίων, και η οποία πρέπει να καταρτίζεται σύμφωνα με τις διατάξεις του κατ' εξουσιοδότηση κανονισμού (ΕΕ) 244/2012 της Επιτροπής, της 16ης Ιανουαρίου 2012, προς συμπλήρωση της οδηγίας 2010/31 με τον καθορισμό συγκριτικού μεθοδολογικού πλαισίου για τον υπολογισμό των επιπέδων βέλτιστου κόστους των ελάχιστων απαιτήσεων ενεργειακής απόδοσης των κτηρίων και των δομικών στοιχείων, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 5, παράγραφος 2, της οδηγίας 2010/31.

2) Καταδικάζει την Ελληνική Δημοκρατία στα δικαστικά έξοδα.

Δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα

T-136/15, Ευρωπαϊκή Δυναμική – Προηγμένα Συστήματα Τηλεπικοινωνιών Πληροφορικής και Τηλεματικής ΑΕ κατά Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου

«Πρόσβαση στα έγγραφα – Κανονισμός (ΕΚ) 1049/2001 – Έγγραφα με τα οποία η αναθέτουσα αρχή ζήτησε την υποβολή προσφοράς και τα οποία αφορούν όλα τα επιμέρους τμήματα διαγωνισμού – Απόρριψη της αιτήσεως προσβάσεως – Απουσία συγκεκριμένης και εξατομικευμένης εξετάσεως των ζητηθέντων εγγράφων – Εξαίρεση που αφορά την προστασία της δημόσιας ασφάλειας – Εξαίρεση που αφορά την προστασία των εμπορικών συμφερόντων – Εξαίρεση που αφορά την προστασία της ιδιωτικής ζωής – Εξαίρεση που αφορά την προστασία της

διαδικασίας λήψεως αποφάσεων – Γενικό τεκμήριο – Δυσανάλογα μεγάλος φόρτος εργασίας»

Το Γενικό Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφασίζει:

- 1) Απορρίπτει την προσφυγή.
- 2) Η Ευρωπαϊκή Δυναμική – Προηγμένα Συστήματα Τηλεπικοινωνιών Πληροφορικής και Τηλεματικής ΑΕ φέρει, πέραν των δικών της δικαστικών εξόδων, τα δικαστικά έξοδα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.
- 3) Το Βασίλειο της Σουηδίας φέρει τα δικαστικά του έξοδα.

Θεσμικό δίκαιο – Πρωτοβουλία πολιτών

C-589/15 P, Αλέξιος Αναγνωστάκης κατά Ευρωπαϊκή Επιτροπή

«Αίτηση αναίρεσης – Θεσμικό δίκαιο – Πρωτοβουλία πολιτών με την οποία καλείται η Ευρωπαϊκή Επιτροπή να υποβάλει νομοθετική πρόταση περί διαγραφής του δημοσίου χρέους κρατών μελών ευρισκομένων σε κατάσταση ανάγκης – Αίτηση καταχωρίσεως – Απόρριψη από την Επιτροπή – Πρόδηλη αναρμοδιότητα της Επιτροπής – Κανονισμός (ΕΕ) 211/2011 – Άρθρο 4, παράγραφος 2, στοιχείο β' – Υποχρέωση αιτιολογήσεως – Άρθρο 122 ΣΛΕΕ – Άρθρο 136 ΣΛΕΕ – Παράβαση»

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφασίζει:

- 1) Απορρίπτει την αίτηση αναίρεσης.
- 2) Καταδικάζει τον Αλέξιο Αναγνωστάκη στα δικαστικά έξοδα.

Δημόσιες συμβάσεις

C-677/15 P, Γραφείο Διανοητικής Ιδιοκτησίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EUIPO) κατά European Dynamics Luxembourg SA, Ευρωπαϊκή Δυναμική – Προηγμένα Συστήματα Τηλεπικοινωνιών Πληροφορικής και Τηλεματικής ΑΕ, European Dynamics Belgium SA

«Αίτηση αναιρέσεως – Δημόσιες συμβάσεις υπηρεσιών – Παροχή εξωτερικών υπηρεσιών διαχείρισεως προγράμματος και έργου και παροχή τεχνικών συμβουλών στον τομέα των τεχνολογιών πληροφορικής – Διαδικασία με σύστημα προτεραιότητας – Στάθμιση επιμέρους κριτηρίων στο πλαίσιο των κριτηρίων αναθέσεως – Αρχές της ισότητας των ευκαιριών και της διαφάνειας – Πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως – Πλημμελής αιτιολογία – Απώλεια ευκαιρίας – Εξωσυμβατική ευθύνη της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Αίτημα αποζημιώσεως»

Το Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφασίζει:

1) Αναίρει την απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 7ης Οκτωβρίου 2015, European Dynamics Luxembourg κ.λπ. κατά ΓΕΕΑ (T-299/11, EU:T:2015:757), κατά το μέρος που,

– με το σημείο 2 του διατακτικού, η Ευρωπαϊκή Ένωση υποχρεώθηκε να αποκαταστήσει τη ζημία που υπέστη η European Dynamics Luxembourg SA λόγω της απώλειας της ευκαιρίας να της ανατεθεί η σύμβαση-πλαίσιο με την ιδιότητα της πρώτης επιλεγείσας αντισυμβαλλομένης βάσει του συστήματος της προτεραιότητας, και

– με τα σημεία 4 και 5 του διατακτικού, ζητήθηκε από τους διαδίκους να γνωστοποιήσουν στο Γενικό Δικαστήριο το ακριβές αριθμητικό ποσό της αποζημιώσεως, το οποίο θα καθόριζαν από κοινού κατόπιν συμφωνίας, ή, σε περίπτωση μη επιτεύξεως συμφωνίας, τα αιτήματά τους, συνοδευόμενα από συγκεκριμένα αριθμητικά στοιχεία.

2) Απορρίπτει την αίτηση αναιρέσεως κατά τα λοιπά.

3) Απορρίπτει το αίτημα αποζημιώσεως των European Dynamics Luxembourg SA, Ευρωπαϊκή Δυναμική – Προηγμένα Συστήματα Τηλεπικοινωνιών Πληροφορικής και Τηλεματικής ΑΕ και European Dynamics Belgium SA στην υπόθεση T-299/11.

4) Καταδικάζει το Γραφείο Διανοητικής Ιδιοκτησίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EUIPO) καθώς και τις European Dynamics Luxembourg SA, Ευρωπαϊκή Δυναμική – Προηγμένα Συστήματα Τηλεπικοινωνιών Πληροφορικής και Τηλεματικής ΑΕ και European Dynamics Belgium SA στα δικαστικά έξοδα στα οποία αντιστοίχως υποβλήθηκαν στο πλαίσιο τόσο της αναιρετικής διαδικασίας όσο και της διαδικασίας ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου.

T-164/15, European Dynamics Luxembourg SA κατά Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου

«Δημόσιες συμβάσεις παροχής υπηρεσιών – Διαδικασία διαγωνισμού – Παροχή εξωτερικών υπηρεσιών πληροφορικής στο Κοινοβούλιο και σε άλλα θεσμικά όργανα και οργανισμούς της Ένωσης – Κατάταξη υποψηφίου στο πλαίσιο διαδικασίας διαδοχικής αναθέσεως κατά σειρά προτεραιότητας (cascade) – Κριτήρια αναθέσεως – Υποχρέωση αιτιολογήσεως – Εξωσυμβατική ευθύνη»

Το Γενικό Δικαστήριο (έβδομο τμήμα) αποφασίζει:

1) Ακυρώνει την απόφαση D(2015) 7680 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, που κοινοποιήθηκε στις προσφεύγουσες-ενάγουσες με έγγραφο της 13ης Φεβρουαρίου 2015, περί κατατάξεως της προσφοράς των European Dynamics Luxembourg SA και Ευρωπαϊκή Δυναμική – Προηγμένα Συστήματα Τηλεπικοινωνιών Πληροφορικής και Τηλεματικής ΑΕ στην τρίτη θέση ως προς το τμήμα 3, «Ανάπτυξη και συντήρηση συστημάτων παραγωγής πληροφοριών» στο πλαίσιο της ανοικτής διαδικασίας διαγωνισμού PE/ITEC/ITS14 «[Π]αροχή [εξωτερικών] υπηρεσιών πληροφορικής».

2) Απορρίπτει κατά τα λοιπά την προσφυγή-αγωγή.

3) Έκαστος των διαδίκων φέρει τα δικαστικά έξοδά του.

T-229/15, European Dynamics Luxembourg SA, Ευρωπαϊκή Δυναμική – Προηγμένα Συστήματα Τηλεπικοινωνιών Πληροφορικής και Τηλεματικής ΑΕ, European Dynamics Belgium SA κατά Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών (EAT

«Δημόσιες συμβάσεις υπηρεσιών – Διαδικασία διαγωνισμού – Διάθεση προσωρινού προσωπικού για την παροχή υπηρεσιών πληροφορικής – Απόρριψη της προσφοράς διαγωνιζομένου – Υποχρέωση αιτιολογήσεως – Πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως»

Το Γενικό Δικαστήριο (έκτο τμήμα) αποφασίζει:

1) Απορρίπτει την προσφυγή-αγωγή.

2) Καταδικάζει τις European Dynamics Luxembourg SA, Ευρωπαϊκή Δυναμική – Προηγμένα Συστήματα Τηλεπικοινωνιών Πληροφορικής και Τηλεματικής ΑΕ και European Dynamics Belgium SA στα δικαστικά έξοδα.

T-392/15, European Dynamics Luxembourg SA, Ευρωπαϊκή Δυναμική – Προηγμένα Συστήματα Τηλεπικοινωνιών Πληροφορικής και Τηλεματικής ΑΕ, European Dynamics Belgium SA κατά Οργανισμού Σιδηροδρόμων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

«Δημόσιες συμβάσεις υπηρεσιών – Διαδικασία διαγωνισμού – Παροχή εξωτερικών υπηρεσιών για την ανάπτυξη του πληροφοριακού συστήματος του Οργανισμού Σιδηροδρόμων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Κατάταξη της προσφοράς προσφέροντος – Απόρριψη της προσφοράς προσφέροντος – Υποχρέωση αιτιολογήσεως – Υπερβολικά χαμηλή προσφορά»

Το Γενικό Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφασίζει:

1) Απορρίπτει την προσφυγή.

2) Καταδικάζει τις European Dynamics Luxembourg SA, Ευρωπαϊκή Δυναμική – Προηγμένα Συστήματα Τηλεπικοινωνιών Πληροφορικής και Τηλεματικής ΑΕ και European Dynamics Belgium SA στα δικαστικά έξοδα.

Διαιτησία

T-441/15, European Dynamics Luxembourg SA Ευρωπαϊκή Δυναμική – Προηγμένα Συστήματα Τηλεπικοινωνιών Πληροφορικής και Τηλεματικής ΑΕ, European Dynamics Belgium SA κατά Ευρωπαϊκού Οργανισμού Φαρμάκων (EMA)

«Ρήτρα διαιτησίας – Πολλαπλή σύμβαση-πλαίσιο με το σύστημα της διαδοχικής αναθέσεως EMA/2012/10/ICT – Παροχή εξωτερικών υπηρεσιών στον τομέα των εφαρμογών λογισμικού – Αίτημα στις προσφεύγουσες - ενάγουσες για παροχή υπηρεσιών – Απόρριψη των υποψηφίων που προτάθηκαν από τις προσφεύγουσες - ενάγουσες – Αναλογικότητα – Μερικός επαναχαρακτηρισμός της προσφυγής – Εξωσυμβατική ευθύνη»

Το Γενικό Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφασίζει:

1) Απορρίπτει την προσφυγή - αγωγή.

2) Καταδικάζει τις European Dynamics Luxembourg SA, Ευρωπαϊκή Δυναμική – Προηγμένα Συστήματα Τηλεπικοινωνιών Πληροφορικής και Τηλεματικής ΑΕ και European Dynamics Belgium SA στα δικαστικά έξοδα.

T-348/16 OP, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης κατά Εκτελεστικού Οργανισμού του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Έρευνας (ERCEA)

«Ρήτρα διαιτησίας – Ανακοπή – Αναστολή εκτελέσεως ερήμην αποφάσεως – Παρεμπόμπουσα απόφαση»

Το Γενικό Δικαστήριο (όγδοο τμήμα) αποφασίζει:

Αναστέλλει την εκτέλεση της απόφασης της 6ης Απριλίου 2017, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης κατά ERCEA (T-348/16), μέχρις ότου αποφανθεί επί της ανακοπής που άσκησε ο Εκτελεστικός Οργανισμός του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Έρευνας (ERCEA).

Αναγκαστική εκτέλεση

C-217/16, Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά Δήμου Ζαγορίου (Προδικαστική Παραπομπή εκ μέρους του Εφετείου Αθηνών – Ελλάδα)

«Προδικαστική παραπομπή – Απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής περί επιστροφής των χορηγηθέντων ποσών η οποία αποτελεί εκτελεστό τίτλο – Άρθρο 299 ΣΛΕΕ – Αναγκαστική εκτέλεση – Μέτρα εκτελέσεως – Καθορισμός του εθνικού δικαστηρίου που έχει δικαιοδοσία επί διαφορών απομένων της εκτελέσεως – Καθορισμός του προσώπου που υπέχει χρηματική υποχρέωση – Προϋποθέσεις εφαρμογής των εθνικών δικονομικών κανόνων – Δικονομική αυτονομία των κρατών μελών – Αρχές της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας»

Το Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφαινεται:

1) Το άρθρο 299 ΣΛΕΕ έχει την έννοια ότι βάσει του άρθρου αυτού δεν καθορίζεται η επιλογή των εθνικών δικαστηρίων που έχουν δικαιοδοσία να επιληφθούν ενδίκων βοηθημάτων απομένων της αναγκαστικής εκτελέσεως πράξεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής οι οποίες επιβάλλουν, σε βάρος προσώπων εκτός των κρατών μελών, χρηματική υποχρέωση που αποτελεί εκτελεστό τίτλο, σύμφωνα με το εν λόγω άρθρο, δεδομένου ότι ο καθορισμός αυτός απόκειται στο εθνικό δίκαιο δυνάμει της αρχής της δικονομικής αυτονομίας, υπό την επιφύλαξη ότι ο εν λόγω καθορισμός δεν θίγει την εφαρμογή και την αποτελεσματικότητα του δικαίου της Ένωσης.

Στο εθνικό δικαστήριο απόκειται να καθορίσει αν οι εθνικοί δικονομικοί κανόνες εφαρμόζονται επί των ενδίκων βοηθημάτων που άπτονται της αναγκαστικής εκτελέσεως των διαλαμβανομένων στο άρθρο 299 ΣΛΕΕ πράξεων κατά τρόπο μη

ενέχοντα διακρίσεις σε σχέση με τις διαδικασίες για την επίλυση των ομοειδών διαφορών εσωτερικού χαρακτήρα και υπό όρους που δεν καθιστούν την ανάκτηση των σχετικών με τις πράξεις αυτές ποσών δυσχερέστερη από ό,τι σε παρεμφερείς περιπτώσεις που αφορούν την εφαρμογή αντίστοιχων εθνικών διατάξεων.

2) Το άρθρο 299 ΣΛΕΕ, καθώς και ο κανονισμός (ΕΟΚ) 2052/88 του Συμβουλίου, της 24ης Ιουνίου 1988, για την αποστολή των διαρθρωτικών ταμείων, την αποτελεσματικότητά τους και τον συντονισμό των παρεμβάσεών τους μεταξύ τους, καθώς και με τις παρεμβάσεις της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων και των άλλων υφιστάμενων χρηματοδοτικών οργάνων, ο κανονισμός (ΕΟΚ) 4253/88 του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1988, για τις διατάξεις εφαρμογής του κανονισμού 2052/88 όσον αφορά τον συντονισμό των παρεμβάσεων των διαφόρων διαρθρωτικών ταμείων μεταξύ τους, καθώς και με τις παρεμβάσεις της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων και των λοιπών υφιστάμενων χρηματοδοτικών οργάνων, και ο κανονισμός (ΕΟΚ) 4256/88 του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1988, για διατάξεις εφαρμογής του κανονισμού (ΕΟΚ) 2052/88 σχετικά με το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ), τμήμα Προσανατολισμού, έχουν την έννοια ότι δεν καθορίζουν, υπό περιστάσεις όπως οι επίμαχες στην υπόθεση της κύριας δίκης, τα πρόσωπα σε βάρος των οποίων δύναται να επισπευσθεί η αναγκαστική εκτέλεση βάσει αποφάσεως της Ευρωπαϊκής Επιτροπής περί επιστροφής των καταβληθέντων ποσών η οποία αποτελεί εκτελεστό τίτλο. Στο αιτούν δικαστήριο απόκειται να καθορίσει τα πρόσωπα αυτά, υπό την επιφύλαξη της τηρήσεως των αρχών της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας.

T-234/15, Συστέμα Τεκνολοτζις Ανώνυμη Εταιρεία Εφαρμογών Ηλεκτρονικής και Πληροφορικής (Ελλάδα) κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής

«Έβδομο πρόγραμμα-πλαίσιο δραστηριοτήτων έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και επίδειξης (2007-2013) – Συμφωνίες επιχορηγήσεως για τα έργα PlayMancer, Mobiserv και PowerUp – Άρθρο 299 ΣΛΕΕ – Απόφαση που αποτελεί εκτελεστό τίτλο

*– Προσφυγή ακυρώσεως – Πράξη δεκτική προσφυγής – Παραδεκτό – Αναλογικότητα
– Καθήκον επιμέλειας – Υποχρέωση αιτιολογήσεως»*

Το Γενικό Δικαστήριο (τρίτο τμήμα), αποφασίζει:

- 1) Απορρίπτει την προσφυγή.
- 2) Καταδικάζει τη Συστέμα Τεκνολοτζις Ανώνυμη Εταιρεία Εφαρμογών Ηλεκτρονικής και Πληροφορικής στα δικαστικά έξοδα.

Διεθνής δικαιοδοσία

C-436/16, Γεώργιος Λεβέντης, Νικόλαος Βαφειάς κατά Malcon Navigation Co. Ltd., Brave Bulk Transport Ltd (Προδικαστική Παραπομπή εκ μέρους του Αρείου Πάγου – Ελλάδα)

«Προδικαστική παραπομπή – Δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις – Διεθνής δικαιοδοσία και εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις – Κανονισμός (ΕΚ) 44/2001 – Άρθρο 23 – Ρήτρα διεθνούς δικαιοδοσίας – Ρήτρα παρέκτασης διεθνούς δικαιοδοσίας περιεχόμενη σε ιδιωτικό συμφωνητικό μεταξύ δύο εταιριών – Αγωγή αποζημίωσης – Εις ολόκληρον ευθύνη των εκπροσώπων της μίας από τις εταιρίες για αδικοπραξία – Ζήτημα κατά πόσον είναι δυνατή η επίκληση της συγκεκριμένης ρήτρας από τους εν λόγω εκπροσώπους»

Το Δικαστήριο (έβδομο τμήμα) αποφαινεται:

Το άρθρο 23, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΚ) 44/2001 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 2000, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, έχει την έννοια ότι, σε περίπτωση που έχει περιληφθεί ρήτρα παρέκτασης διεθνούς δικαιοδοσίας σε ιδιωτικό συμφωνητικό που καταρτίστηκε μεταξύ δύο εταιριών, οι εκπρόσωποι της μίας εξ αυτών δεν μπορούν να επικαλεστούν τη ρήτρα προκειμένου να

αμφισβητήσουν τη διεθνή δικαιοδοσία δικαστηρίου προς εκδίκαση αγωγής αποζημίωσης, με την οποία ζητήθηκε να αναγνωρισθεί η εις ολόκληρον ευθύνη τους για φερόμενη ως αδικοπρακτική συμπεριφορά κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους.